

Πληθυσμός και Μετανάστευση στην Ελλάδα: μεθοδολογικές προσεγγίσεις & διερευνητικές δυνατότητες

Κλέων Τσίμπος

Τμήμα Στατιστικής & Ασφαλιστικής Επιστήμης

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Δομή παρουσίασης

- **Προλεγόμενα**
- **Μεθοδολογικές προσεγγίσεις: εκτιμήσεις και σύγχρονες τάσεις**
- **Διερευνητικές δυνατότητες & προοπτικές επίσημων στατιστικών – συμπεράσματα**

Μέρος I

- **Προλεγόμενα**
- Μεθοδολογικές προσεγγίσεις: εκτιμήσεις και σύγχρονες τάσεις
- Διερευνητικές δυνατότητες & προοπτικές επίσημων στατιστικών – συμπεράσματα

Λίγα λόγια ...

... δύο-τρεις κουβέντες για τον Μιχάλη Χουλιάρáκη

Ο ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΠΤΥΧΙΟΥΧΩΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ
ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΤΗΣ Ε.Σ.Υ.Ε.

ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟ ΕΚΤΟ
'Ιούλιος 1978
Τεύχη Α' & Β'
ΑΘΗΝΑ Ι

Έτος 16^ο - Τεύχος 1^ο - καί 2^ο 'Ιανουάριος - 'Ιούνιος 1978

Ο ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΣ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΠΤΥΧΙΟΥΧΩΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΑΓΚΗ ...

- ΔΙΟΝ. ΦΡΑΓΚΟΥ : 'Η 'Εσωτερική Μετανάστευση - Τό άνατάσχετο κῦμα άστυφιλίας, πού έρμῶνει τήν θ- παιθρο καί έπισσῳρεύει προβλήματα στis πόλεις.
- ΔΕΣΠ. ΔΙΔΙΚΑ - ΛΟΓΙΑΔΟΥ : 'Η 'Ελληνίδα καί τά προβλήματά της.
- ΒΑΣ. ΒΑΛΑΩΡΑ : 'Ατζένοι καί Μεξικανοί.
- ΧΡΙΣΤ. ΠΑΠΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ : 'Η προσχώρηση στήν Ε.Ο.Κ. καί τά διορθωτικά προβλήματα.
- ΚΑ.Χ. ΤΣΙΜΠΟΥ : Αιτιώδης σχέση μεταξύ γεννητι- κότητας καί επαγγελματιικής άπασχόλησης τῶν έγ- γάμων γυναικῶν.
- ΑΓΓ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ - Διοικητοῦ τῆς 'Εθνι- κῆς Τραπεζῆς: Πέρληψη τῆς δμιλίας του κατὰ τῇ Γενική Συνέλευση τῶν Μετόχων, στis 27 Μαΐου 1978.

- ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

- ΜΕ ΤΟ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΣΚΟΠΙΟ.

'Ιούλιος 1978

Διεύθυνσις: Περιοδικόν «Ο ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΣ», Ε.Σ.Υ.Ε., Λυκούργου 14, 'Αθήναι

ΕΘΝΙΚΟΝ
ΚΕΝΤΡΟΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΕΡΕΥΝΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1973

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ,
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΙΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ,
1821 - 1971

ΤΟΜΟΣ Α'

Μέρος Ι

ὑπὸ

ΜΙΧΑΗΛ ΧΟΥΛΙΑΡΑΚΗ

Μ. ΧΟΥΛΙΑΡΑΚΗ

ΤΟ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΟΝ ΑΠΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ

(Ίστορική Ἐξέλιξις τῶν, περί Πληθυσμοῦ, Ἀπογραφικῶν Ἑρωτημάτων)

ΑΘΗΝΑΙ 1975

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

1. Ἐξέλιξις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος, 1920 - 1971 (ἀγροτικάι περιοχαί).
2. Ἱστορία τῶν ἀπογραφῶν πληθυσμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα, 1821 - 1971.
3. Στατιστικὴ βιβλιογραφία περί Ἑλλάδος, 1821 - 1971.
4. Ἱστορία τῆς κρατικῆς στατιστικῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, 1821 - 1971.
5. Ἱστορικὸν λεξικὸν οἰκισμῶν τῆς Ἑλλάδος, 1821 - 1971.
6. Αἱ ἀπαρχαὶ τῶν κρατικῶν στατιστικῶν, 5000 π.Χ. - 1821 μ.Χ.
7. Ἡ στατιστικὴ εἰς τὴν τουρκοκρατουμένην Ἑλλάδα.
8. Αἱ στατιστικαὶ μετρήσεις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος, 1821 - 1900.
9. Ὅρθρος Ἐλευθερίας... 1821 - 1832.
10. Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐφηρμοσμένης στατιστικῆς.
11. Ἑλληνικὸς στατιστικὸς ὄρθρος, 1821 - 1861.
12. Στατιστικὴ ἀνάλυσις τῶν πληθυσμιακῶν μεγεθῶν ἀπογραφῆς ἔτους 1961.
13. Κωδικοποιήσις τῆς περί στατιστικῆς νομοθεσίας, 1821 - 1971.
14. Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορικὴν δημογραφίαν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.
15. Στατιστικὸν ἀρχεῖον... πρὸς πολτοποίησιν.
16. Τὸ πληθυσμιακὸν ἀπογραφικὸν δελτίον εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα.
17. Ἱστορικὴ στατιστικὴ βιβλιογραφία, 1453 - 1973. (Ἡ στατιστικὴ καὶ αἱ συναφεῖς ἐν Ἑλλάδι ἐπιστῆμαι).
18. Ἱστορικὴ ἀπογραφικὴ ἄποψις τῆς Ἑλλάδος, 1900 - 1971.

Μέρος II

- Προλεγόμενα
- **Μεθοδολογικές προσεγγίσεις: εκτιμήσεις και σύγχρονες τάσεις**
- Διερευνητικές δυνατότητες & προοπτικές επίσημων στατιστικών – συμπεράσματα

Οι πρώτες εκτιμήσεις Ελλήνων και Αλλοδαπών στην Ελλάδα

Τσίμπος Κλ. (2000α)

Δημογραφικές Προβολές του Πληθυσμού της Ελλάδος: Ένα εναλλακτικό σενάριο της πορείας του πληθυσμού για τα επόμενα 50 χρόνια

Τσίμπος Κλ. (2000β)

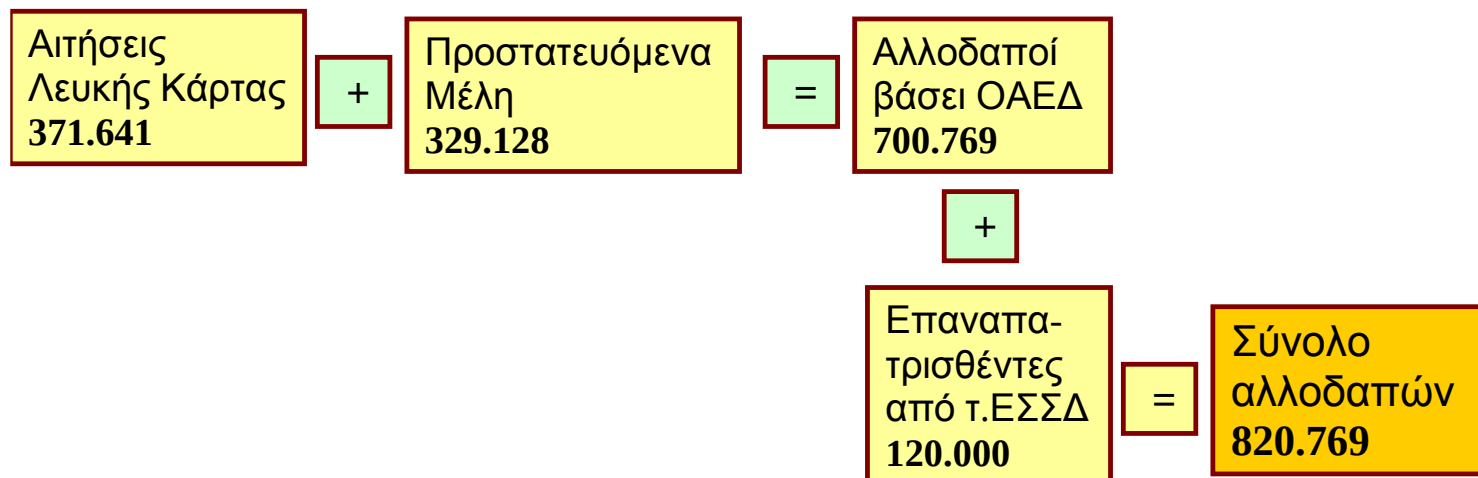
Η σημασία της μετανάστευσης στην εκτίμηση του μεγέθους και της κατά ηλικία δομής του πληθυσμού της Ελλάδος

Εκτίμηση του πληθυσμού της Ελλάδας την 1.1.1999: βασικά μεθοδολογικά βήματα

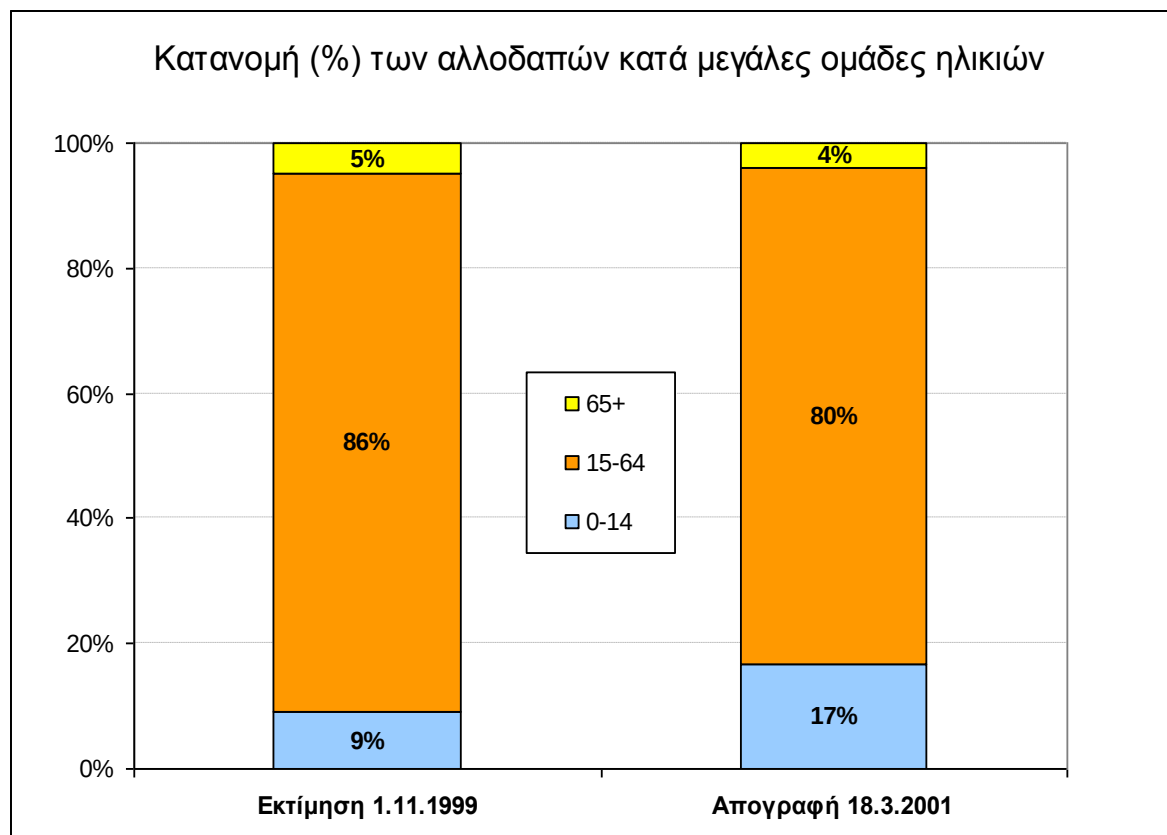
- Πληθυσμός βάσης (ΕΣΥΕ): πληθυσμός απογραφής 1991 κατά φύλο και ηλικία
- Προβολή του πληθυσμού της Ελλάδας (κατά φύλο και ηλικία): από το 1991 στο 2001 χωρίς μετανάστευση με τρέχουσες συνθήκες γονιμότητας/θνησιμότητας, με την μέθοδο συνισταμένων κοορτών
- Μεταφορά του πληθυσμού την 1.11.1999 με γραμμική παρεμβολή
- Προσθήκη «μεταναστευτικού αποθέματος» στον αναμενόμενο (χωρίς μετανάστευση) πληθυσμό Νοεμβρίου 1999

Πηγές στατιστικής πληροφόρησης που χρησιμοποιήθηκαν συνδυαστικά για την εκτίμηση του μεταναστευτικού αποθέματος

- Υπηρεσίες του ΟΑΕΔ: χορήγηση προσωρινής άδειας παραμονής και εργασίας (επεξεργασία Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης & Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας): λευκές & πράσινες κάρτες (συλλογή πρώτο εξάμηνο 1998)
- Απογραφή Παλιννοστούντων Ομογενών από την τ.ΕΣΣΔ (Γενική Γραμματεία Παλιννοστούντων Ομογενών του Υπουργείου Μακεδονίας-Θράκης)

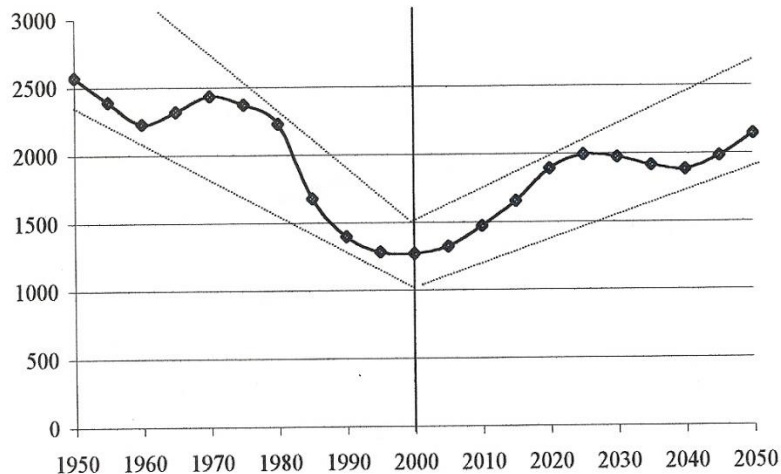

	Εκτίμηση 1.11.1999	Απογραφή 18.3.2001
Σύνολο	11.033.264	10.874.435
Έλληνες	10.212.495	10.077.722
Αλλοδαποί	820.769	796.713
Αλλοδαποί (%)	7,40%	7,30%
Άνδρες (%)	50,1%	49,5%

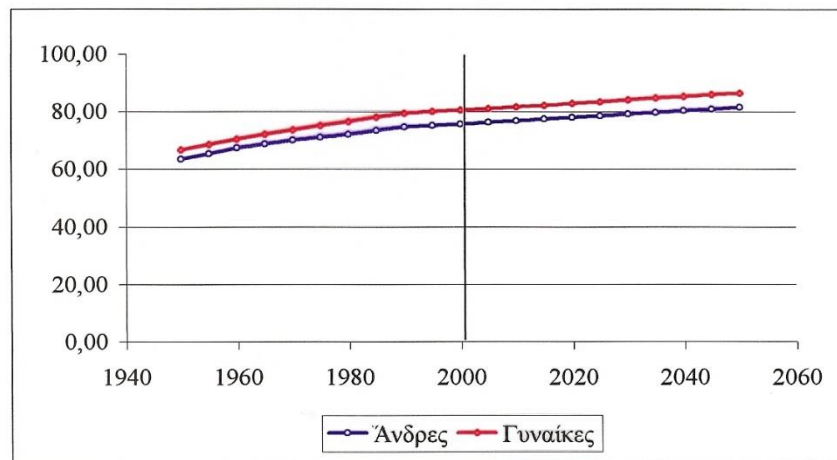

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ

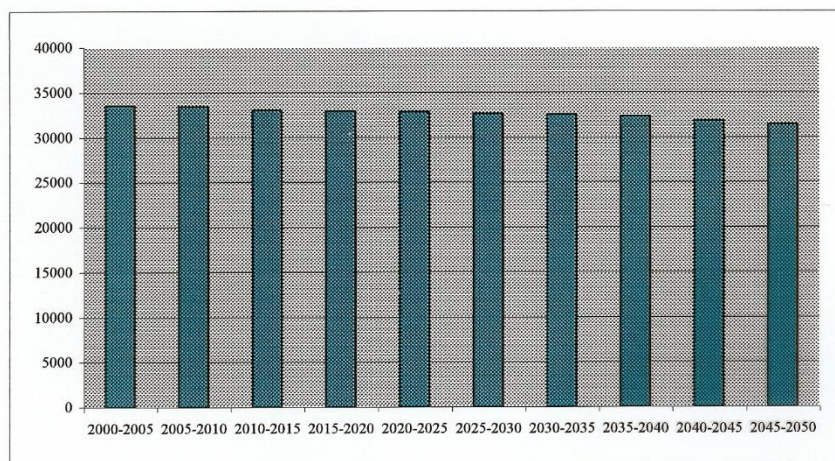
Παρατηρηθείσα και Προβλεπόμενη πορεία της TFR

Υποθέσεις σχετικά με τη Θνησιμότητα του Πληθυσμού της Ελλάδας (e_o)

Μέσος Ετήσιος Αριθμός Καθαρών Μιταναστών

Ποσοστιαία (%) κατανομή κατά ηλικία

Έτος	Σύνολο	0-14	15-64	65+
2000	11.038.170	15,0	69,0	16,0
2010	11.362.785	13,9	67,9	18,2
2020	11.558.053	14,0	65,8	20,1
2030	11.668.759	14,2	62,6	23,2
2040	11.636.547	13,7	58,1	28,2
2050	11.540.643	14,0	54,0	32,0

Πληθυσμιακές μεταβολές στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1991-2001

- Το 97% της συνολικής αύξησης του πληθυσμού οφείλεται στην καθαρή μετανάστευση
- Η μεταναστευτική εισροή τείνει να επιβραδύνει τη διαδικασία γήρανσης του πληθυσμού της χώρας και να αυξάνει την αναλογία των ανδρών
- Η πλειοψηφία των μεταναστών προέρχονται από χώρες με υψηλή γονιμότητα και θνησιμότητα και αυτό, αν συνεχιστεί ως τάση, μπορεί να οδηγήσει βραχυχρόνια σε αύξηση του δείκτη γονιμότητας και επιβράδυνση της ανόδου της προσδοκώμενης ζωής του πληθυσμού της χώρας

Πηγή: Tsimbos C. (2006).

International Migration 44(4): 232-254

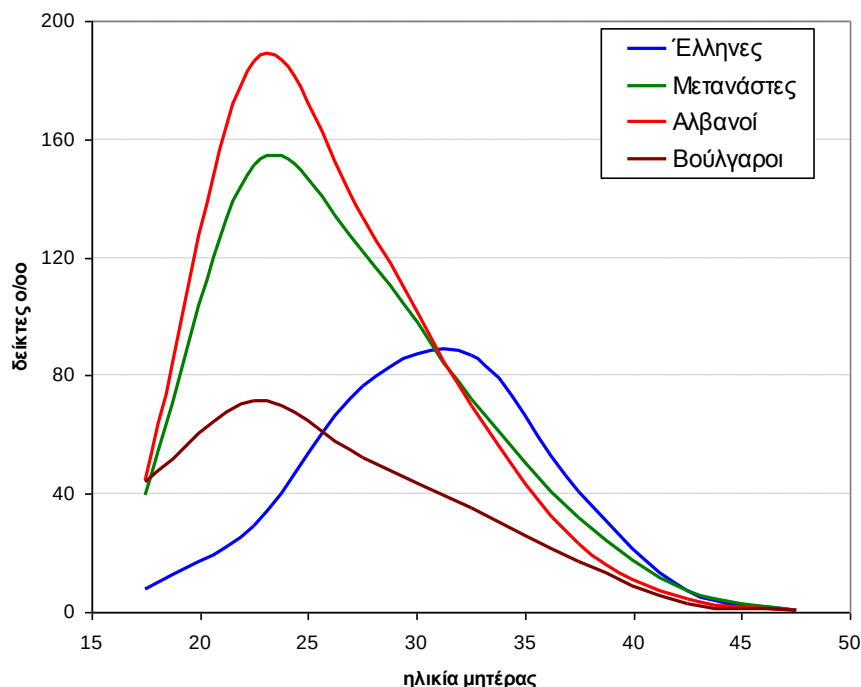

United Nations Population Division (2002a, 2002b)

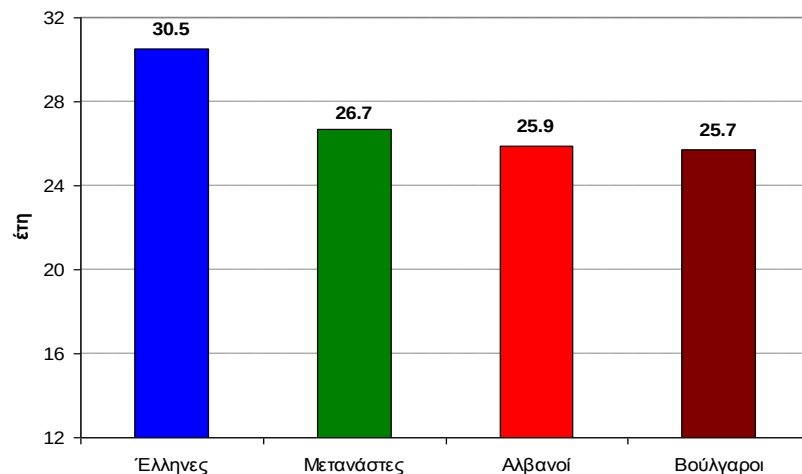
Οι μεταναστευτικές εισροές στην Ευρώπη δεν μπορούν να αντιστρέψουν την διαδικασία γήρανσης του πληθυσμού της, μπορούν όμως έχουν ένα ευνοϊκό αποτέλεσμα πάνω δομή και στην διαδικασία γήρανσης του εργατικού δυναμικού

Δείκτες γονιμότητας στην Ελλάδα κατά υπηκοότητα: πρώτες εκτιμήσεις 2005

Ειδικοί κατά ηλικία δείκτες γονιμότητας στην Ελλάδα κατά υπηκοότητα: 2005

Μέση ηλικία της μητέρας κατά υπηκοότητα: Ελλάδα 2005

Μέσος αριθμός παιδιών ανά γυναίκα (TFR)

	Στην Ελλάδα (2005)	Στη χώρα προέλευσης
Έλληνες	1,24	---
Μετανάστες	2,12	---
Αλβανοί	2,31	2,20 (*)
Βούλγαροι	1,11	1,10 (**)

Πηγή: Tsimbos C. (2008).
Population Review 47(2): 67-84

(*) Gjonca et al. (2008)

(**) Koytcheva & Philipov (2008)

Προβολές του πληθυσμού της Ελλάδας με εναλλακτικά σενάρια: 2005-2025

- Συμβολή των μεταναστών στη γονιμότητα της χώρας και στον αριθμό των πραγματοποιούμενων γεννήσεων
- Πέντε εναλλακτικά σενάρια (γονιμότητας / μετανάστευσης / θνησιμότητας)
- Χωρίς μεταναστευτικές εισροές ο πληθυσμός της χώρας σταδιακά θα συρρικνωθεί και θα παρουσιάσει έντονα σημεία γήρανσης
- Η υιοθέτηση υποθέσεων μηδενικής μετανάστευσης και γονιμότητας σε επίπεδο χαμηλότερο από το όριο αντικατάστασης οδηγούν μεσοπρόθεσμα σε μείωση του πληθυσμού κατά 7%, μείωση του εργατικού δυναμικού κατά 10% και σχεδόν εκτίναξη της αναλογίας των ηλικιωμένων
- Η αύξηση της γονιμότητας του πληθυσμού σε ένα «λογικό» επίπεδο (1.8 παιδιά ανά γυναίκα) δεν διαφοροποιεί σημαντικά την κατάσταση

United Nations (2000): Replacement Migration concept

Ισχύει για την Ελλάδα (?)

Πρόταση ΟΗΕ: μεταναστευτικές κινήσεις (εισροές) να χρησιμοποιηθούν για να αντισταθμίσουν τη μείωση και τη γήρανση του εργατικού δυναμικού στις χώρες της Ευρώπης

Εκτιμήσεις για την Ελλάδα:

- η διατήρηση του Δείκτη Δυνητικής Υποστήριξης (δηλαδή του λόγου του αριθμού εργαζομένων ατόμων που χρειάζονται για να υποστηρίξουν ένα άτομο ηλικίας 65+ στο σημερινό (2005) επίπεδο (3,9) θα απαιτήσει 4.000.000 μετανάστες για όλη την εικοσαετή εξεταζόμενη περίοδο
- το ανωτέρω σενάριο οδηγεί (το 2025) σε ένα μέγεθος πληθυσμού της τάξεως των 15,4 εκατ. ατόμων εκ των οποίων το 38% θα είναι άτομα ξένης υπηκοότητας
- ανέφικτο από δημογραφικής και κοινωνικοοικονομικής πλευράς
- παρόμοια αποτελέσματα (Coleman 2002, 2006; Espenshade 2001; Grant 2001; Bijak et al. 2008)

EU27: προβολές πληθυσμού (2008-2060)

- Η διάμεση ηλικία του πληθυσμού αναμένεται να αυξηθεί από 40 έτη (2008) σε 48 έτη (2060)
- Η αναλογία των ηλικιωμένων (65+) αναμένεται να παρουσιάσει άνοδο: το 2060 περίπου 1 στους 3 θα είναι ηλικιωμένοι (65+)
 - Ο αριθμός των ηλικιωμένων αναμένεται να αυξηθεί από 85 εκατ. (2008) σε 152 εκατ. (2060)
- Ο αριθμός των υπερηλίκων (80+) αναμένεται να αυξηθεί από 21,8 εκατ. σε 61,4 εκατ. (2060)
- (2008): αναλογούσαν 4 άτομα ηλικίας 15-64 για κάθε ηλικιωμένο
- (2060): θα αναλογούν 2 άτομα ηλικίας 15-64 για κάθε ηλικιωμένο

Και μετά ήρθε ... η κρίση!

Goldstein et al. (2013):

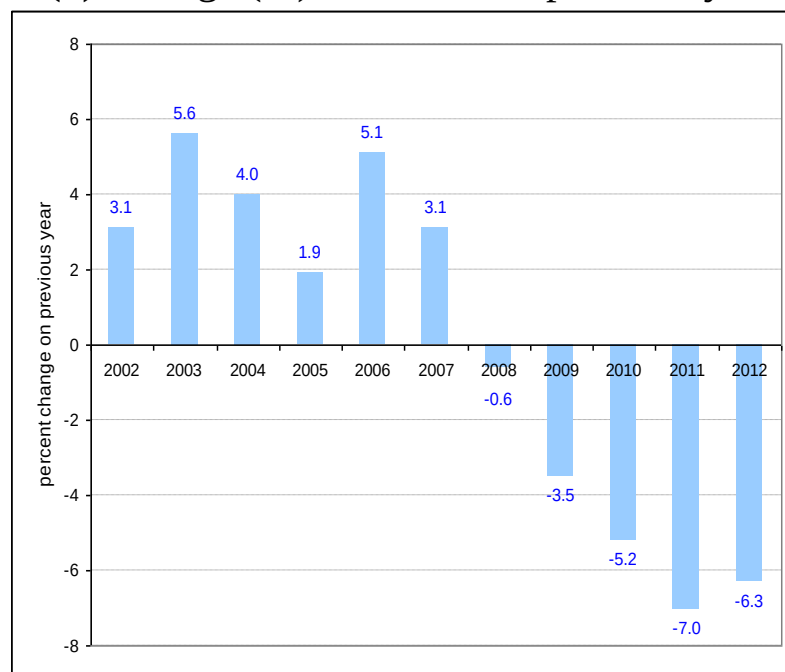
- ανάλυση δεικτών γονιμότητας από 28 Ευρωπαϊκές χώρες για την περίοδο 2000-2011
- εφαρμογή οικονομετρικών διαρθρωτικών μοντέλων
- αρνητική σχέση μεταξύ γονιμότητας και ανεργίας κυρίως μεταξύ των νέων (<35 ετών)
- οι επιδράσεις είναι εμφανείς μόνον στις χώρες που έχουν πληγεί σημαντικά από την οικονομική κρίση (Ελλάδα, Ιταλία)

Lanzieri (2013):

- στοιχεία TFR 31 χωρών για την περίοδο 2000-2011
- παρόμοια ευρήματα (ανεργία και κατά κεφαλήν ΑΕΠ)
- τα αποτελέσματα γίνονται εμφανή με χρονική υστέρηση δύο ετών
- σαφής επίπτωση της κρίσης για την Ελλάδα

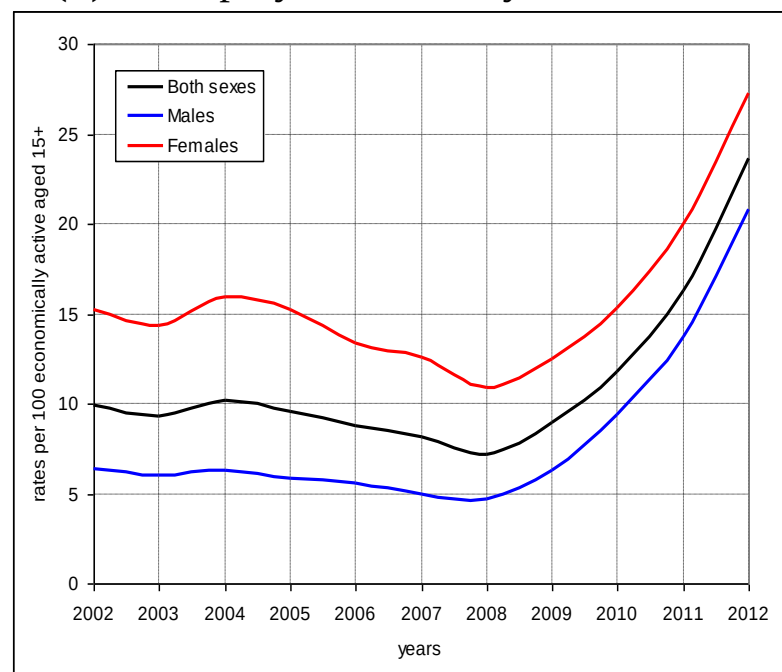
Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές του ΑΕΠ και δείκτες ανεργίας κατά φύλο: Ελλάδα: 2002-2012

(a) Change (%) in GDP^(*) on previous year

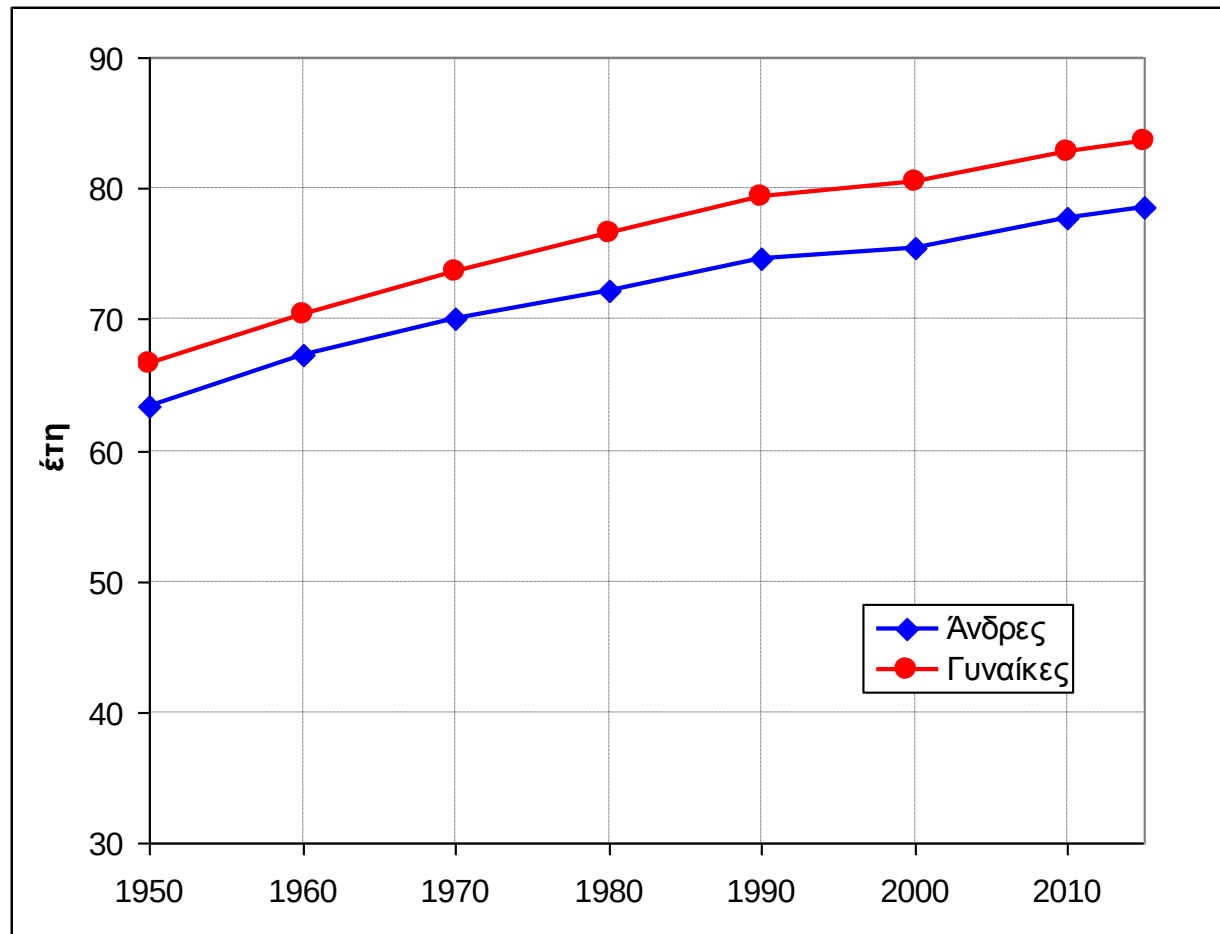
(*) GDP per capita at constant 2005 prices

(b) Unemployment rates by sex^(**)

(**) Per 100 economically active aged 15+

Προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση κατά φύλο: Ελλάδα 1950-2015

Καρδιοπάθειες

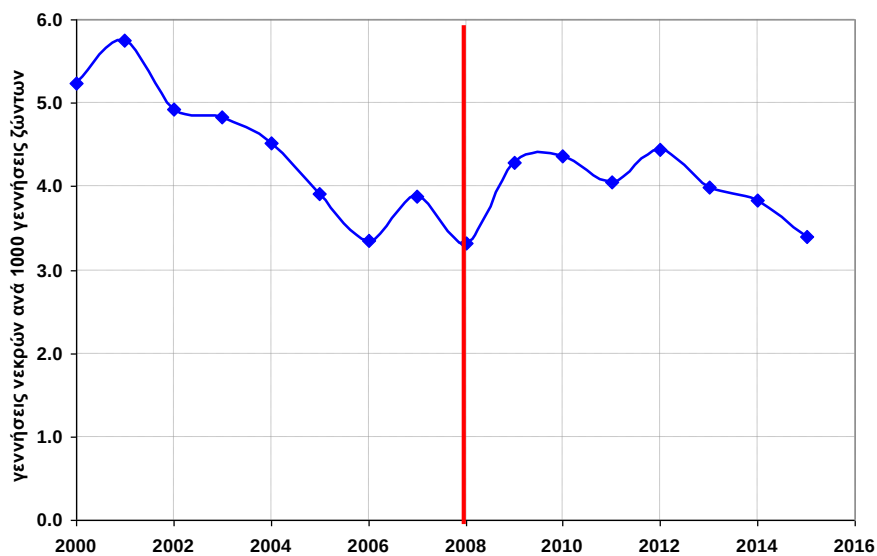
?

Άλλες
επιλεγμένες
αιτίες

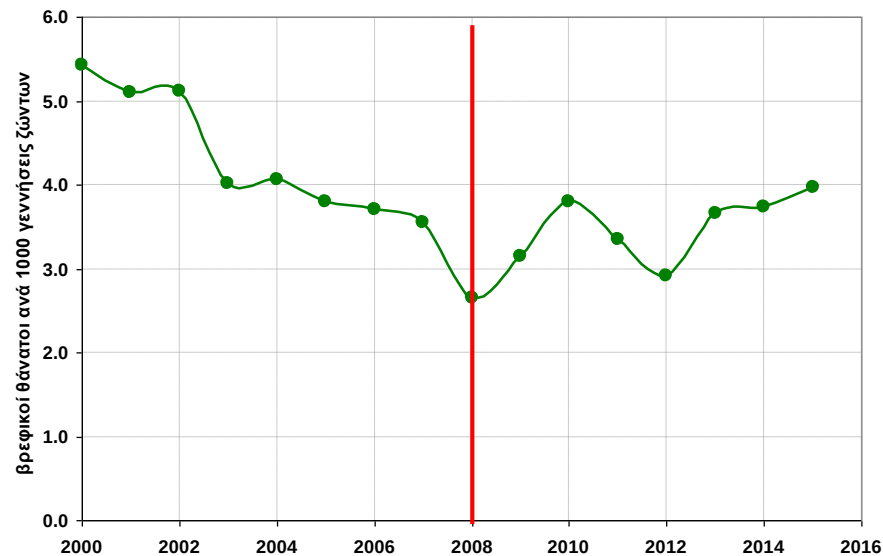
?

Δείκτες νεκρογεννητικότητας και βρεφικής θνησιμότητας: 2000-2015

Δείκτης νεκρογεννητικότητας: 2000-2015

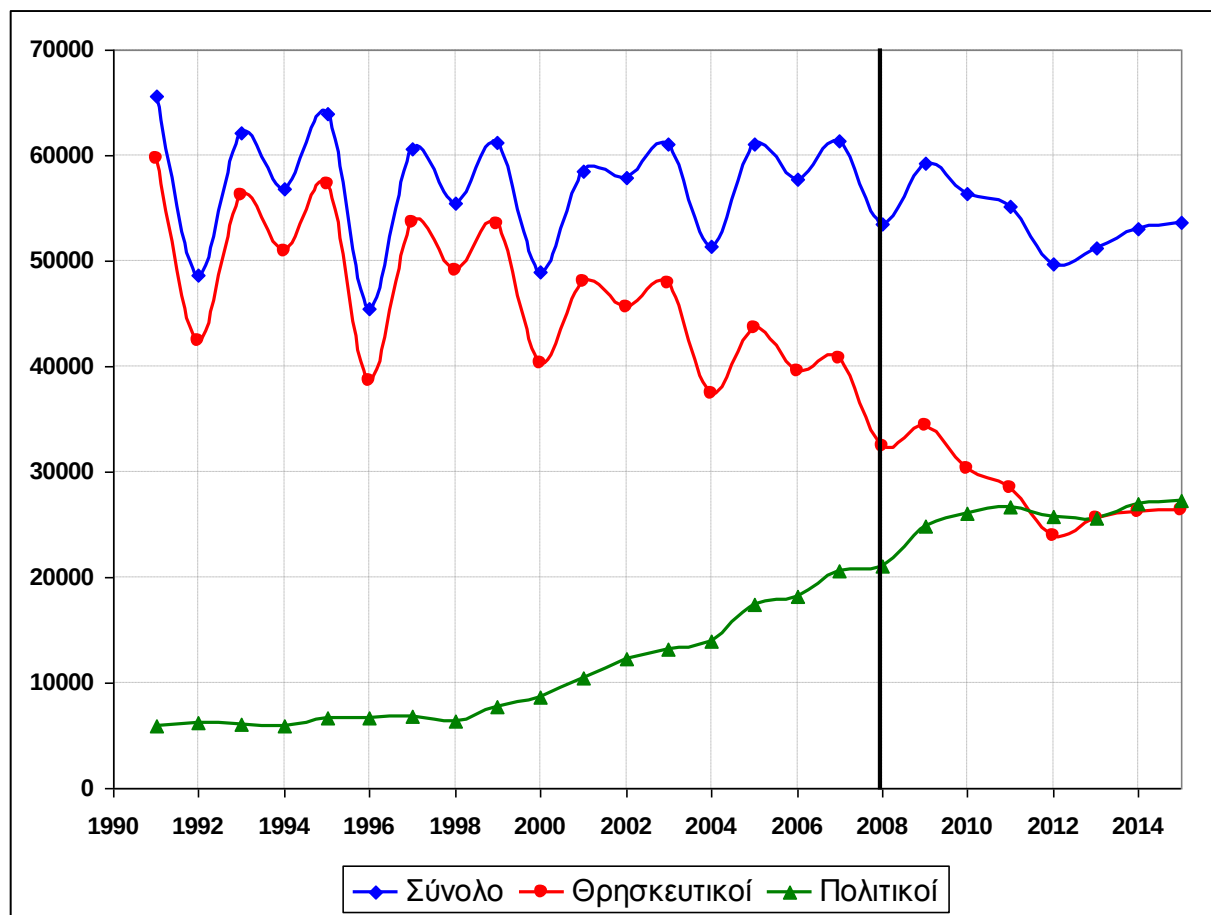
Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας: 2000-2015

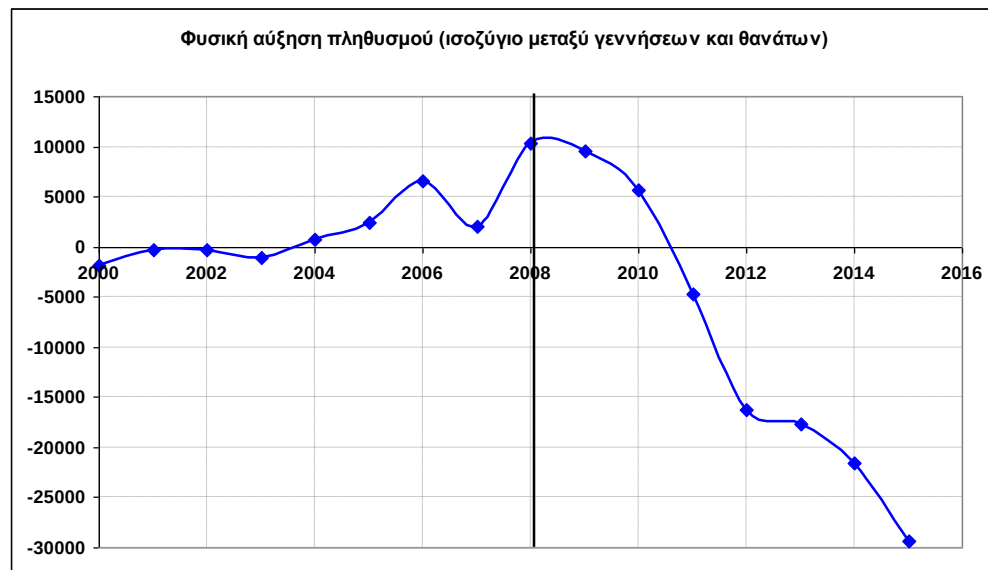
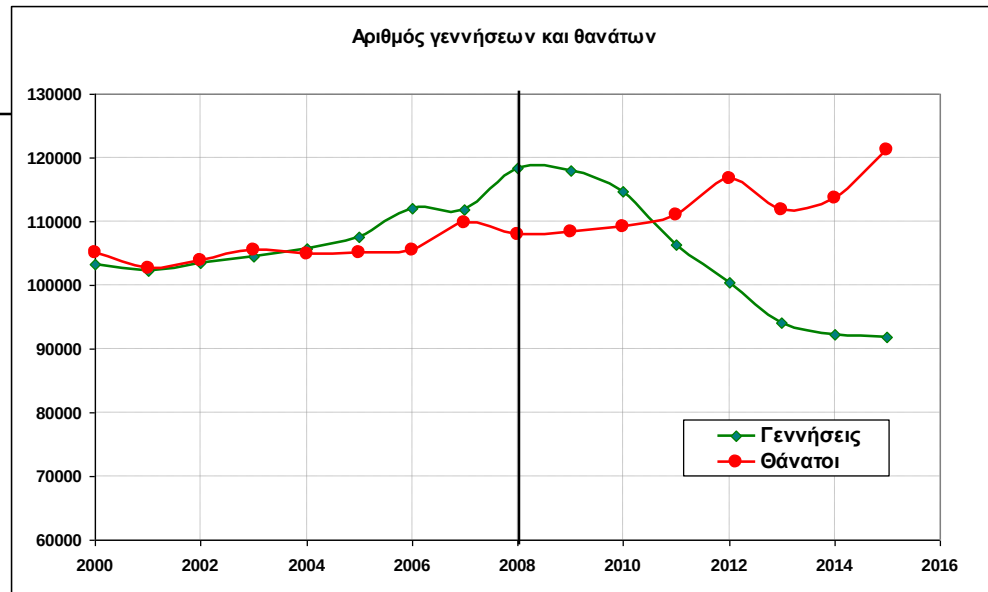
Μέσες τιμές δεικτών

Περίοδος	Νεκρογεννητικότητα	Βρεφικής θνησιμότητας
2000-2008	4.41	4.16
2009-2015	4.05	3.51

Αριθμός γάμων κατά τυπικό τέλεσης: 1990-2015

Φυσική κίνηση του πληθυσμού: 2000 -2015

Πηγή: www.statistics.gr

Ανάλυση δημογραφικών και οικονομικών δεικτών στην Ελλάδα 1982-2012: αποτελέσματα

- Η μείωση της γονιμότητας που παρατηρήθηκε κατά την περίοδο 2008-2012 ήταν πιο έντονη μεταξύ των μεταναστών παρά των Ελληνίδων μητέρων
- Οι περισσότερες πληγείσες γεννήσεις κατά την διάρκεια της κρίσης ήταν εκείνες με δεύτερη ή υψηλότερη σειρά (αυτό είναι σε αντίθεση με τα πρότυπα που παρατηρήθηκαν σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπου η ύφεση φαίνεται ότι επηρέασε κυρίως τις πρώτες γεννήσεις)
- Η κρίση επηρέασε, μέχρι έναν βαθμό, τον αριθμό των γάμων
- Η εισαγωγή στα μοντέλα και των δύο κοινωνικοοικονομικών δεικτών δείχνει ότι το ΑΕΠ κατά την τρέχουσα περίοδο και η ανεργία με χρονική υστέρηση ενός έτους είχαν συνδυαστικά στατιστικά σημαντικές αρνητικές επιδράσεις στους δείκτες γονιμότητας (TFR)

Πηγή:

Verropoulou G., Tsimbos C., Karkalakos S. (2014).
BSPS Conference, Winchester, September 2014

Μέρος III

- Προλεγόμενα
- Μεθοδολογικές προσεγγίσεις: εκτιμήσεις και σύγχρονες τάσεις
- **Διερευνητικές δυνατότητες & προοπτικές επίσημων στατιστικών – συμπεράσματα**

... on line data

- Χρησιμότητα και χρήση των «on line data»
- www.statistics.gr
- IPUMS
- Eurostat
- ONS
- UN
- SHARE / ELSA / HRS / ...

Η ιστοσελίδα της ΕΛΣΤΑΤ: δεδομένα και δελτία τύπου σε ηλεκτρονική μορφή

- Διάρθρωση ιστοσελίδας (σε ό,τι αφορά τα δημογραφικά)
- www.statistics.gr
- Στατιστικές
 - Πληθυσμός και Κοινωνικές Συνθήκες
 - **Υγεία** (προσδόκιμο υγείας, ... , Θάνατοι, Θάνατοι αιτίες (ICD-9, ICD-10)
 - **Δημογραφία** (δείκτες, φυσική κίνηση, κ.α.)
 - κλπ, ...

Ηλεκτρονικά δελτία τύπου και φυλλάδια

- Δελτία τύπου (ΕΛΣΤΑΤ)
- Population Trends (ONS)
- Statistics in Focus (Eurostat)
- National Vital Statistics Reports (NCHS)
- Population & Societies (INED)
-

... επίλογος

Έρευνες σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες δείχνουν ότι μόνο ένας συνδυασμός μακροπρόθεσμων οικονομικών, κοινωνικών και δημογραφικών πολιτικών που στοχεύουν

- ✓ στην αύξηση της γονιμότητας και των ποσοστών συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό
- ✓ μαζί με «λογική» και αποτελεσματική διαχείριση της μετανάστευσης (και του προσφυγικού ζητήματος ?)

θα βοηθήσει τις σύγχρονες κοινωνίες να αντιμετωπίσουν τις μακροπρόθεσμες συνέπειες των προσεχών δημογραφικών-κοινωνικοοικονομικών αλλαγών.

Αυτό ισχύει και για την Ελλάδα, αλλά για την χώρα μας οι απαραίτητες ενέργειες για την αναμόρφωση των υφιστάμενων μεταρρυθμίσεων πρέπει να είναι γρήγορες και διαρθρωτικές.

Επιλεγμένη βιβλιογραφία

- Gjonca, A., Aassve, A., Mencarini, L. (2008)** . Albania, trends and patterns, proximate determinants and policies of fertility change. *Demographic Research* 19: 261-292.
- Goldstein J.R. et al. (2013). Fertility reactions to the Great Recession' in Europe: recent evidence from order-specific data. *Demographic Research* 29(4): 85-104.
- Koytcheva, E. and D. Philipov (2008)**. Bulgaria, Ethnic differentials in rapidly declining fertility. *Demographic Research* 19: 361-402.
- Lanzieri G. (2013)**. Towards in baby recession in Europe? Differential fertility trends during the economic crisis, Eurostat, *Statistics in Focus* 13/2013.
- Tsimbos, C. (2006)**. The Impact of Migration on Growth and Ageing of the Population in a New Receiving Country: the Case of Greece. *International Migration* 44: 232-254.
- Tsimbos, C. (2008)**. Immigrant and Native Fertility in Greece: New Estimates and Population Prospects (2005-2025). *Population Review* 47(2): 67-84.
- United Nations (2000)**. *Replacement Migration, is it a solution to declining and ageing population?* New York: United Nations Population Division.
- Verropoulou G, Tsimbos C, Karkalakos S. (2014)**. Recent fertility trends among immigrants and natives in Greece. *British Society for Population Studies Conference, University of Winchester*.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας !